

Серія: Педагогіка. – 2008. – № 4. – С. 63–67. 17. Окаринський М. Плекання фізичного здоров'я в системі пластового виховання 20–30-х років ХХ ст. / М. Окаринський // Освітнянин. – Т.: ТОВ "Лілея". – №6. – 1998. – С. 21–22. 18. Окопний А. Новаторське використання системи фізичного виховання в педагогічній роботі професора О. Тисовського. / А. Окопний // педагогічні, психологічні та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: Збірник наукових праць під ред. Єрмакова С. С. – Харків: ХХІІ. – 1999. – № 21. – С. 60. 19. Тисовський О. Життя в Пласті. Основи пластового знання для української молоді / О. Тисовський. – Львів, 1921. – 158 с.

Владимир Струганец

ВИДЕНИЕ АЛЕКСАНДРОМ ТИСОВСКИМ ПРОБЛЕМ ВОСПИТАНИЯ УКРАИНСКОЙ МОЛОДЕЖИ В ВОСТОЧНОЙ ГАЛИЧИНЫ В МЕЖВОЕННЫЙ ПЕРИОД

В статье проанализированы видение А. Тисовским проблем воспитания украинской молодежи Восточной Галичины в межвоенный период. Исследован ряд работ, посвященных этим проблемам и раскрыты основные его мысли по их решению.

Ключевые слова: Александр Тисовским, проблемы воспитания, украинская молодежь, межвоенный период, научное творчество

Volodymyr Struganets

VISION OF OLEKSANDR TYSOVSKYY OF THE PROBLEMS OF EDUCATION OF THE UKRAINIAN YOUTH IN EASTERN GALICIA DURING THE INTERWAR PERIOD

This paper examines the vision of O. Tysovskyy of the problems of education of the Ukrainian Youth in Eastern Galicia during the interwar period. A series of works devoted to these problems were investigated and basic ideas for their solution were determined.

Key words: Oleksandr Tysovskyy, problems of education, Ukrainian youth, interwar period, scientific work.

УДК 94(477)

Ігор Саківський

ВАСИЛЬ ТУРКОВСЬКИЙ ТА ЙОГО РОЛЬ У ПРОПАГАНДИСТСЬКІЙ ТА ВИДАВНИЧІЙ ДІЯЛЬНІСТІ ОУН У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОКРУЗІ У 1929–1934 РР.

У статті автор аналізує одну з найважливіших складових діяльності ОУН – пропаганду та нелегальне видавництво. Основна увага приділена акціям, які відбувались у повітах Тернопільської Округної Екзекутиви ОУН у 1929–1934 рр. Показано хід розслідування діяльності одного з визначних діячів ОУН Василя Турковського та проаналізовано листівку ОУН "Український народ"

Ключові слова: ОУН, пропаганда, нелегальна література, Василь Турковський, міжвоєнний період.

Після свого створення у 1929 р., ОУН намагалась активізувати політичну свідомість українського населення та протидіяти польській владі. Одним з напрямів діяльності були акції саботажів, які завершилися лише після пацифікації та залучення військових частин до репресій восени 1930 р. [11, с. 131; 7]. Проте не менша увага в ОУН приділялась пропаганді та видавничій діяльності.

Одним з найважливіших завдань, яке стояло перед ОУН було поширення своїх ідей серед українського населення Речі Посполитої. В організаційній структурі ОУН на рівні крайової, окружних та повітових екзекутив існувала посада референта пропаганди, який займався доставкою преси та літератури [11, с. 104]. Не була винятком і Тернопільська ОЕ, що створена у 1929 р. на території Тернопільського, Збараського, Зборівського, Терехівського, Скалатського повітів. Члени ОУН цих повітів відзначались активною пропагандистською діяльністю, проте вона є недостатньо дослідженою та потребує глибшого аналізу та вивчення.

Досліджувана проблема частково розглядається у працях Петра Мірчука [6] та Романа Висоцького [11], які зосереджують увагу на загальних тенденціях пропагандистської діяльності ОУН у Східній Галичині, згадуючи при цьому Тернопільську округу.

Джерельна база дослідження представлена фондами Центрального державного історичного архіву в м. Львові (далі – ЦДІАЛ України) [9], Державного архіву в Тернопільській області [1–4],

Архіву Інституту Гувера Стенфордського університету (HIA) [10], у яких міститься інформація про список конфіскованих речей та листівок у підозрюваних оунівців, тексти підпільних листівок та поліцейні звіти про діяльність ОУН.

З огляду на актуальність і ступінь наукової розробки теми, метою праці є дослідження пропагандистської діяльності ОУН у Тернопільській окрузі та ролі у цих процесах Василя Турковського.

Тернопільська Окружна Екзекутива ОУН (далі – ОЕ ОУН) доволі активно діяла з 1929 р., проте значно активізувалась у 1932 р. На початку 1932 р. особливу увагу польської поліції звернув на себе Василь Турковський, який активно діяв на території Тернопільської ОЕ і займав керівну посаду в організації. В. Турковського арештували 27 лютого 1932 р. у потязі, яким він їхав на канікули. При обшуку у нього знайдено револьвер "Orgesch" та 55 набоїв до нього, пістолет "Steyer" з 47 набоями, 22 набої до "Parabellum", 5 набоїв до "Nagan"[10, арк. 19].

Поліція вважала, що В. Турковський мав виконати на терені Скалатського повіту якусь збройну акцію [1, арк. 50]. Також у поліції мали інформацію про те, що у середовищі ОУН назріла ідея відновити збройні акти на території Східної Галичини. Такі дії мали стати відповіддю на негативне ставлення до вирішення українських скарг у Лізі Націй [1, арк. 50 зв.].

Окрім зброї вилучено окуляри у чорній роговій оправі, розклад руху потягів, календарик "Червоної калини", пляшечку із зубними краплями, книжку "Таємниця сповіді", знижку в перукарні, 2 білих аркуші, шматок паперу з цифрами 4944/21/I.u.K., олівець, ніж [1, арк. 51].

Того ж дня проведено ревізію у помешканні В. Турковського в Академічному домі у Львові. Було вилучено: брошуру ОУН "Причинки до історії української революції авторства полковника Євгена Коновальця, видана накладом Проводу Українських Націоналістів" у Празі в 1928 р.; реферат "Визвольна боротьба ірландців" на трьох аркушах паперу; 3 реферати "Листопадові дні"; 2 реферати Вступне слово до читачів ворожих таборів; 3 реферати боротьба українського народу за державність; На маргінесі процесу Шварцбарта; Соціальне будівництво; Лев Троцький; Берестецький мир.

Серед іншого знайдено цитати, виписані з історії боротьби різних народів. Одна з них особливо привернула увагу поліції: "Україна є, була і буде, бо мусить бути. Ми здобудемо волю наукою і мечем, бо інакше бути не може. Без великих жертв нема свободи, нема волі"[1, арк. 51].

Після затримання В. Турковського арештовано Панаса Теодора з с. Лежанівка, Павла Стадника, Мирослава і Володимира Голоядів з с. Теклівка, Петра Дзіся і Фелікса Кордубу – учнів української гімназії у Тернополі [10, арк. 19].

У домі П. Стадника знайшли 3 відозви, що розпочиналися словами "Український народ", які видані ОУН з датою "постій 22 січня 1932 р"; карту України, 2 карти тернопільського і скалатського повіту, книги "історія Української держави", "Хліборобська Україна", "Світова релюція", "Спогади УГА", часописи "Тризуб" і "Студентський шлях" [1, арк. 52 зв.].

У Т. Панаса знайдено кореспонденцію студентської секції у Скалаті, організаційну інструкцію референтури для студентських повітових організацій з планом діяльності під час літніх канікул 1931 р, список 56 членів студентської секції у Скалаті. Ця секція утворена 11 липня 1931 р. з ініціативи В. Турковського, розповсюджувала листівки у 20 селах Скалатського повіту [10]. Студентська секція у Скалаті зосереджувалась на прочитанні рефератів і поширенні листівок. На зібранні 25 грудня 1931 р. у Гримайлові було вирішено зачитати реферати у Гримайлові, Товстому, Білітівці, Скалаті, Сороцьку, Старому Скалаті, Колодіївці, Вікнах. Виступи були приурочені 14-ій річниці проголошення незалежності України і 13-ій річній об'єднання всіх українських земель в одній державі. 10 січня 1932 р. відозви ОУН були поширені у 21 місцевості повіту [1, арк. 52 зв.].

Також у Т. Панаса під час огляду виявлено рукописну доповідь на восьми сторінках зошита під назвою "22 січня 1918-1919 рр". Текст розпочинався словами "Український народ" та був майже ідентичним з відозвами ОУН від 22.01.1932 р., які у лютому 1932 р. були масово розкинуті на території воєводства. У цьому контексті варто зауважити, що 2 жовтня 1931 р. Т. Панас отримав посаду торгового практиканта у кооперативній філії та разом з А. Ференцем об'їздив українські кооперативи повіту [5, с. 156].

Доповідь закінчувалась подякою першим організаторам і творцям української національної армії, всім її лицарям, які поклали свої заслуги на вівтар вітчизни і перед всім світом показали волю українського народу до державного і незалежного життя. Далі автори наголошували, що "на крові апостолів виникла християнська церква, так на крові і терпінні українських національних борців за велику ідею 22 січня виникає світло і всеперемагаюча святиня незалежної Української національної держави" [5, с. 156].

Також при обшуку знайдено сторінки з рукописної доповіді "Культ героїв", яка була прочитана 12 лютого 1931 р. і приурочена річниці смерті О. Басараб [5, с. 156].

Т. Панас був активним діячем вже у 1929 р., як учень 6-го класу гімназії у Тернополі, де був учасником нелегального Союзу української націоналістичної молоді, брав участь у таємних зібраннях і поширював нелегальні відозви. За це був арештований 16 січня 1930 р. і засуджений на 2 тижні арешту [1, арк. 55]. У 1930 р. він закінчив бойовий курс УВО у Львові, а після повернення зайняв керівну посаду у Повітовій Команді УВО Скалатського повіту. Разом з ним бойовий курс закінчили Петро Дзісь, який повернувся до Тернополя у 2-ій половині 1931 р., де зайняв керівну посаду в УВО на терені Тернополя. 27 січня 1932 р. Т. Панас отримав від П. Дзіся або Ф. Кордуби відозви ОУН для поширення у Скалатському повіті. П. Стадник у той же період був референтом пропаганди у Студентській секції у Скалаті [1, арк. 56 зв.].

Під час розслідування діяльності В. Турковського польській поліції стало відомо про ряд нарад оунівського активу у Тернопільській окрузі. Так, 20 вересня 1931 р. у приміщенні Просвіти у с. Лежанівка В. Турковський провів нараду повітового активу ОУН, де були присутні Іван та Теодор Панаси, Олександр Пісецький з Гримайлова і двоє невідомих з сіл Фащівка і Лука. Свідок Новитка розповів поліції, що бачив В. Турковського і Т. Панаса 8 січня 1931 р., коли вони несли якісь невідомі пакунки. Очевидно, це були відозви ОУН, поширені 10 і 17 січня у Скалатському повіті [1, арк. 54].

12 січня 1932 р. у будинку дядя Крушельницького у Скалаті, відбулась нарада ОУН під керівництвом І. Панаса і В. Турковського. Присутніми були Т. Панас, П. Стадник, брати Голояди, Д. Перешлюга з Товстого, В. Качор з Познанки гнилої, Т. Буката з Гримайлова, Ірена і Стефанія Бачинські з Жеребек, А-Б. Любінський з Колодіївки, Н. Бачинська з Тернополя. Наступного дня В. Турковський поїхав до Тернополя, залишивши у гардеробі вокзалу валізу і невеликий пакунок. Потім вирушив у місто, де стеження за ним обірвалось біля будинку Фелікса Кордуби на вул. Дороша. Згодом на пакунок на вокзал прийшов невідомий чорнявий хлопець низького росту [1, арк. 54 зв.].

У справі В. Турковського також проходили Йосафат Добривода, Олекса Метельський, Йосип Тульчак, Гаврило Метельський, Микола Бровчук, Олекса Фік, Йосип Шуст, Михайло Ніздропа, Дмитро Намага, Дмитро Когут, Олександр Гудз [9, арк. 2].

Після цих арештів ОУН в Скалатському повіті постановила ліквідувати конфідентів Івана Марущака, Василя Затирку та коменданта поліції в Гримайлові Михайла Коваля [9, арк. 5]. Даний епізод бойової діяльності ОУН досліджений автором в окремій статті [8].

ОУН поширювала свою пропагандистську діяльність також і на Збаразький повіт. У звіті від 31 жовтня 1933 р. міститься інформація про поширення антишкільних листівок у гмінах Збараж, Залужжя, Іванчани, Курники, Лисичанці, Шельпаки, Кошляки, Токи, Добромірка, Гуцанка, Лозівка. У Токах було вибито шиби та понівечено державний герб, у Шельпаках вибито 2 шиби. У поліції ці події вважали проявом діяльності ОУН, хоча на території повіту організованих клітин ОУН виявити не змогли. Проте підозрювались окремі особи, які могли бути в ОУН [4, арк. 12].

На фоні усього повіту особливою активністю відзначалось село Шили. Так, в ніч з 19 на 20 квітня 1930 р. тут було розкидано листівки [4, арк. 7]. Водночас невідомі повісили їх біля церкви. Поліція підозрювала дядя Володимира Пастушенка і його брата Василя, учня 7 класу гімназії у Тернополі. Вони отримали вирок – 14 днів арешту [4, арк. 14].

Наступна акція у Шилах відбулась 23 січня 1932 р., коли на парканах керівника гміни та симпатиків УНДО були прибиті листівки ОУН. Кольпортажем листівок займались В. Пастушенко і Степан Клим [3, арк. 12–14].

Листівка починалась із заклику: "Український народе! Ти програв недавно свою визвольну війну! Політична неволя лягла важкою зморою на цілому Твоєму житті і з нею прийшла і соціальна нужда" [3, арк. 15]. Далі автори листівок апелювали до крові і поту українського народу, якими зрошено землю. Висловлювався жаль, що цю землю віддали чужинцям-переселенцям. Не кращою виглядала ситуація у промисловості, де "займанець відібрав усі варстати праці. До фабрик на твоїй землі попроваджував займанець своїх робітників – ляхів з корінних земель своєї держави" [3, арк. 15].

Автори листівки вважали, що поляки почуваються невпевнено на українській землі, тому утримують величезну військову армію, тисячі поліцейських і конфідентів: "усі вони побирають високі платні, а гроші здирають різного роду податками, асекураціями та грабіжницькими адміністраційними карами. Для українського робітника немає праці – не приймає окупант, для українського селянина нема землі – бо мазур-спроваджений колоніст дістає її" [3, арк. 15].

Такий стан справ вважався основною причиною посилення економічної кризи на українських землях. Через це "створяться безчисленні ряди безземельних і безробітних українських селянін робітників. Займанець приступає до боротьби з цим безробіттям на укр землях, яке сам спричинив. Розгортає широку акцію" [3, арк. 15].

Оунівців непокоїло те, що польська влада у справі подолання безробіття схилила до співпраці "угодові духовні круги, Український Католицький Союз, УНДО і всі прочі легальні партії". Єдиною причиною такої співпраці націоналісти бачили "хамський, підлий, особистий, злодійський інтерес – ось ціль цієї акції на українських землях" [3, арк. 15]. Автори вважали, що лише заради обману народу польська влада співпрацювала з українськими легальними організаціями. Вони створили відповідні архієпархіальні, повітові і парохіяльні комітети у всіх українських землях для організування і проведення збору коштів для безробітних, спільно з польськими державними воєводськими комітетами і староствами. Такі дії зумовили ще гострішу реакцію радикальної молоді: "і таким подлим робом хоче подлий ляхський займанець здерти з Тебе, Твоїми власними таки руками, якнайбільше жертв і дати їх своїм, польським безробітним, уздоровити свою господарку. Староства накладають на українські громади обов'язок складати грошові суми або пожертви в натурю для допомоги польським безробітним" [3, арк. 15].

Автори листівки подавали свій варіант оцінки польської влади. Передусім наголошувалось на пацифікації, морі крові та жертв, тисячах знищених і пограбованих українських господарств. Закінчується листівка цілим абзацом закликів у формі категоричних тверджень: "Займанець причина усього! Твоя кєрвавиця має іти в руки тих, що стискають петлю на твоїй шиї!! Навіть дрібрим датком Ти понижуєш свою національну честь!" Основним гаслом, яке було написано великими літерами та було основною думкою, яку члени ОУН намагались донести до українців було: ти не смієш свого добра давати чужинцям! [3, арк. 15].

У Збаразькому повіті станом на 5 квітня 1932 р. окрім акції у Шилах було зафіксовано поширення листівок 9 лютого 1932 р. у гміні Лисичинці, у зв'язку з 14 річницею незалежності Української держави. Кольпортував В. Пастушенко, який передав їх невідомій особі [3, арк. 106].

У поліційній записці для внутрішнього користування від 1 лютого 1932 р., у якій аналізувалась пропагандистська діяльність ОУН, знаходимо твердження про те, що за останній рік можна було спостерігати масовий кольпортаж і поширення листівок ОУН. Причиною є те, що ОУН сама стверджує, що масове поширення нелегальної літератури є одним з головних завдань. У поліції висловлювали занепокоєння, що коли ОУН не буде зустрічати перешкод, то незабаром не буде дня, щоб не було поширено листівок. Керівництво поліції гостро критикувало підлеглих та наголошувало, що поширення листівок ОУН негативно свідчить про працю органів поліції. Висловлювалось невдоволення репресіями, які є непропорційно скромними, а багато виконавців практично уникають покарань. Перед усіма місцевими органами поліції ставилось завдання організувати розвідку і знати провідників антидержавної політики у своєму районі. Наголошувалось, що уся праця ОУН зосереджується навколо одного чи двох енергійних провідників, яких поліція неодмінно мусить знати. Тоді пошук виконавців поширення листівок чи інших вибриків не буде важкою справою [3, арк.68].

На підставі короткого аналізу архівних джерел можна зробити висновок про те, що ОУН у Тернопільській ОЕ мала досить розгалужену мережу копіювання та поширення листівок. Пропагандистська діяльність ОУН у перший період її існування у 1929–1934 р. ставала все більш активною та масовою. Важливу роль у цьому відіграли члени ОУН Скалатського повіту на чолі з В. Турковським. У своїй пропаганді ОУН порушувала більшість актуальних тем, зокрема, у листівці "Український народ" закликала до економічної протидії польській владі. Пропагандистські акції були однією з основних складових діяльності ОУН та заклали передумови збільшення чисельності ОУН, політичної активізації українського населення у пізніший період.

Список використаних джерел

1. Державний архів Тернопільської області, ф. 3, оп. 2, спр. 276, 105 арк.
2. Державний архів Тернопільської області, ф. 276, оп. 1, спр. 629, 89 арк.
3. Державний архів Тернопільської області, ф. 276, оп. 1, спр. 685, 143 арк.
4. Державний архів Тернопільської області, ф. 4, оп. 1, спр. 49, 17 арк.
5. За тебе, Україно... З архіву в'язнів концтабору Береза Каргузька (1934–1935) часів II Речі Посполитої Польської / [Льїн Олександр, Шандрук Сергій, Пезур Петро, Гурима Арсен]. С. – Тернопіль: Тернограф, 2010. – 254 с.
6. Мірчук П. Нарис історії Організації Українських Націоналістів. Перший том: 1920–1939 / П.Мірчук [За редакцією Степана Ленкавського]. – Мюнхен – Лондон – Нью-Йорк: Українське видавництво, 1968. – 460 с.
7. Саківський І. Пацифікація в Тернопільському воєводстві / І. Саківський // Україна-Європа-Світ: міжнародний збірник наукових праць. – Тернопіль: ТНПУ, 2012. – Вип. 10. – С. 414–418.
8. Саківський І. Справа "Пришляка і Голояда" в історії ОУН / І. Саківський // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / Ігор Саківський. – Тернопіль: ТНПУ, 2012. – Вип. 1. – С. 105–109.
9. Центральний державний історичний архів України у м. Львові, ф. 371, оп. 1, спр. 115.
10. Hoover Institute Achieve, Stanford. Ambasada Polski w Stanach Zjednoczonych 800/36/0/-/Box 95. – Folder 5 Ukraine and Ukrainians, Alphabetical file, National organizations (OUN, UVO, ODRU) and activity, 1935–1937.
11. Wysocki R., Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów w Polsce w latach 1929–1939 / R. Wysocki. – Lublin, 2003. – 433 s.

Игорь Сакивский

ВАСИЛИЙ ТУРКОВСКИЙ И ЕГО РОЛЬ В ПРОПАГАНДИСТСКОЙ И ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОУН В ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОКРУГЕ В 1929–1934 ГГ.

В статье автор анализирует одну из важнейших составляющих деятельности ОУН – пропаганду и нелегальное издательство. Основное внимание уделено акциям, которые происходили в уездах Тернопольской Округной Эзекутивы ОУН в 1929–1934 гг. Показано ход расследования деятельности одного из выдающихся деятелей ОУН Василия Турковского и проанализирована листовка ОУН "Украинский народ"

Ключевые слова: ОУН, пропаганда, нелегальная литература, Василий Турковский, межвоенный период.

Igor Sakivskyi

VASYL TURKOVSKYY AND HIS ROLE IN OUN PROPAGANDA AND ILLEGAL PUBLISHING IN TERNOPIL DISTRICT EXECUTIVE OUN IN 1929–1934

In the article there is an analysis of one of the most important components of the OUN – propaganda and illegal publishing. The main attention is paid to actions that took place in counties of Ternopil District Executive OUN in 1929–1934. There is shown an investigation of one of the prominent leaders of OUN Vasyl Turkovskyy and analyzed an OUN postcard "Ukrainian people".

Key words: OUN propaganda, illegal literature, Basil Turkovskyy, the interwar period.

УДК 94: 76 (477 "XX")

Богдан Гринюка

ІВАН СТАРЧУК – МИТЕЦЬ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВЕЦЬ

У статті висвітлена мистецька спадщина українського археолога, педагога, митця й мистецтвознавця І. Старчука (11 травня 1894 р. – 12 листопада 1950 р.). Основна увага приділена аналізу його мистецтвознавчої діяльності та оцінці графічних і живописних робіт.

Ключові слова: Іван Старчук, Вільна академія мистецтв, "Пресова Квартира", мистецька школа О. Новаківського, античне мистецтво.

В історії українського мистецтвознавства першої половини ХХ ст. почесне місце належить Івану Даниловичу Старчуку – відомому українському археологу слов'яно-руського часу, педагогу, митцю та мистецтвознавцю, якому 11 травня 2014 р. виповнилося б 120 років. Мистецтвознавча та мистецька спадщина до певної міри вже відображена у науковій літературі. Однак, значна її частина ще не отримала належного аналізу мистецьких творів, які залишалися поза увагою дослідників, і як наслідок недостатньо висвітлена. Саме це обумовлює актуальність нашого дослідження. На наш погляд, це викликано тим, що багато графічних і живописних робіт, які знаходилися у фондах наукових установ та приватних архівах, не збереглися або ж були знищені у радянський період.

Наукова новизна дослідження полягає у аналізі мистецьких творів та висвітленні мистецтвознавчої діяльності І. Старчука.

Мета наукового дослідження – висвітлити мистецтвознавчу діяльність І. Старчука та проаналізувати його мистецькі праці.

Завдання дослідження – розглянути мистецьку діяльність І. Старчука; проаналізувати графічні й живописні роботи митця під час Першої світової війни, у мистецькій школі О. Новаківського та у повоєнний час.

Одними із перших праць про життєвий і творчий шлях І. Старчука є статті львівських науковців М. Филипчука [49, с. 97–103] та Р. Яціва [52, с. 3], присвячені 100-річчю з дня народження ученого, а окремі аспекти окресленої проблеми аналізували О. Купчинський [9, с. 555–601], Л. Волошин [5, с. 58], Г. Филипчук [48, с. 20–37] та автор цієї публікації [7, с. 178–181], які проаналізували творчу спадщину І. Старчука. Окрім цього, значний внесок у дослідженні мистецької та мистецтвознавчої діяльності ученого зробив Р. Яців [52, с. 3; 53, с. 380–381; 54]. Однак, аналіз й висвітлення мистецьких творів І. Старчука потребує подальших наукових досліджень.

Джерельну базу наукового дослідження становлять матеріали Центрального державного історичного архіву в м. Львові (далі – ЦДАІЛ України) [50, арк. 98–99; 51], архіву Львівського національного університету ім. І. Франка (далі – архів ЛНУ ім. І. Франка) [3], архіву Інституту